

Tillståndet i Malax och Solwo år 1760

I protokollet från en visitation, vilken ”den 6 .Martti åhr 1760 skedde uti Malax Församling, tijt ock Solwo Kapellboer församlade woro”, gives en bild av livet på den tiden. Det heter bl. a.:

”Allmänna lefvernet angående, sa gaf Ministerium vid handen

– at then offentliga gudstiensten flitigt af åhörarna biwistas, men om Sabbathen skal ungdomen tyvärr öfwa dantser och kortspel, och i synnerhet skal ungdomen i Solwo om högtiderna ofta löpa til Wasa och Mustasari ock ther åstadkomma allahanda owäsende och buller.

– I anledning häraf upmuntrades Föräldrar och Huusbönderna, hvilka eljes här i Församlingen hafva det berömmet om sig at the hålla sig efter then gamla ärbarheten, at hafva tilsyn åt sina barn och tienstefolk, samt intet tilstädia them något sielfsvåldigt tidsfördrif, i synnerhet om Sabbathsdagarna.

Och som the weta huru få lediga stunder theras barn och tienstefolk anors hafva, så böra the i thessa upmuntras at se sin Siäl til godo och söka förkofring i sin Christendom.

Skulle eljes, genom varningar och tinnliga föreställningar, thessa oseder icke kunna förekommas, så tilsades Herr Kyrkioherden, at therom wid tilfälle hålla Kyrkiostämma och theruti öfwerenskomma om vist wite eller stockstraff å them som i thessa delar sig kunna förbigta.

– Förhoppandes Ministerium at åtminstone aftonbönerna, såsom warom the alt ständigt påminte blifvit, i byalagen hållas,

– Äro uppsyningsmän i hwar by tilförordnade, hvilka årligen wid Läsemöten om Våhren ombytas. Thessa blevo fördenskul tilsagda, at med all granlagenhet taga wara på sina grannars förhållande så i lefwernet som i Bönhållningen i Hushållen, och genast för Pastor och Ministerium upptäcka, om några oordentligheter eller ock någon wårdslöshet i en eller annan måtto förspörjes skulle. Börande the så mycket mer anse thetta wara sin skyldighet, som the i och för sitt ämbete af Hans Congl. Majj:t äro tagne uti thes besynnerliga Nådiga hägn.”

Huru det var ställt med fattigvården, framgår av följande:

”Rörande the fattiga, så sades wäl ingen Rote Indelning här för them wara inrättad, helst the icke heller skola wara flere än 3 vid Kapellet (= Solv) och 8 vid Moderkyrkian; men så blifwa the likwäl dels genom utdelande af Fattig Medlen, dels ock igenom Församlingens Lemmars Christeliga hielpsamhet, både medelst beskickningar til them, som ock tå the fattige eljes i husen besöka them.

Theremot skal likwäl thenna Församling mycket beswäras af Ut Socknes tiggare, hwarföre Församlingens Lemmar nu underrättades om then anstalt Wisitator (= bisk. Menander) redan til hämmande af dylika främmande tiggares omstrykande utaf Landshöfdinge Ämbetet begiärt.”

Som synes är det ingen nyhet, att Malax varit beswärad av tiggare utifrån: – Vad det övriga ”lefwernet uti Församlingen” beträffar, så har brännvinet åstadkommit mycken förargelse ibland yngre och äldre.

Skolfrågan synes inte vara vidare omfattande. En ”skolmästare” i Över- och en i Yttermalax, samt en i Wargön (= Bergö), det är den ”indelning av skoldistrikt”, som den tiden hade. Solwo bestod sig inte med någon skolmästare, ity att föräldrarna själva undervisade sina barn i konsten ”att rätteligen stafva och rent läsa i book.”

Om begravningar och vördnaden för de döda, heter det i protokollet:

”Alldenstund här then öfwerenskommelse är träffad, at Likbegravingar inne i kyrkiorne icke ens ske. Altså war i thenna delen icke anledning några besvär at anföra, hwaröfwer Wisitator så mycket mer betygade sin fågnad, som sielfva billigheten tilsäger, thet wi så böra hedra våra döda, at the lefwande icke theraf hafva någon olägenhet.”

T. L.–G.

Kommentarer

Ovanstående artikel publicerades i tidningen ”Wasa Posten” den 25 oktober 1928. Det är Torsten Lindgård (1907–1977) som döljer sig bakom signaturen T. L.–G. Han använde också signaturen Adam eller Adam Namnlös.

Torsten Lindgård var troligtvis en flitig besökare och forskare i Malax församlings arkiv. Han har skrivit av flera gamla handlingar som finns i arkivet, lika den ovan publicerade, och använt dem som underlag bl. a. i tidningsartiklar. De publicerade texterna klippte Torsten ur tidningarna och klistrade in dem i häften eller på lösa pappersark. Torsten Lindgårds tidningsurklipp förvaras i Malax museiförenings arkiv.

Vid biskopens visitationen av Malax församling den 6 mars år 1760 var Israel Björk (1716–1783) nybliven kyrkoherde i Malax. I ”Boken om Malax” finns ett utförligt kapitel om Israel Björks tid och verksamhet i Malax.

Biskop Mennander som omnämns i visitationsprotokollet är sannolikt Carl-Fredrik Mennander, biskop i Åbo stift 1757–1775. Han avslutade sin prästbana som ärkebiskop i Uppsala och dog där 1786.

Håkan Genberg